

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ЗАТВЕРДЖЕНО На засіданні кафедри
гуманітарних і правових дисциплін

Протокол №____ від “_____” 201_ р.
Зав. кафедри

_____ І.В. Шульженко

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Перший рівень вищої освіти

2016 – 2017 навчальний рік

Розробник: Власенко Ю.К., доцент кафедри гуманітарних і правових дисциплін, к.п.н.
(ПІБ авторів, посади, наукові ступені та вчені звання)

© Власенко Ю.К., 2016

© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, 2016

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5	Обов'язкова	
Загальна кількість годин 150	Семестр	
	1-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 6	Лекції	
	52 год.	- год.
	Практичні/ семінарські заняття	
	13 год.	год.
	Лабораторні	
	год.	год.
	Самостійна робота	
	85 год.	год.
	Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання дисципліни

Мета: прищепити студентам основи світоглядної культури і навичок абстрактного мислення, які відповідають сучасним вимогам і є необхідним мінімумом для розвитку творчого мислення, спроможності до критичного аналізу ідей, позицій, думок самостійно мислячої особи, громадянина, вченого.

Завдання:

а) ознайомити студентів з головними філософськими проблемами, поняттями, концепціями і підходами, що лежать в основі розвитку предмету філософії; б) проаналізувати основи та особливості філософського мислення у контексті гуманітарного знання;

в) розглянути історію та проблематику української філософської думки на всіх етапах її розвитку у контексті світової історіософії, науки та культури; г) навчити студентів систематизувати та порівнювати традиції філософування у Західній та Східній цивілізаціях;

д) розкрити фундаментальні основи філософського ставлення до світу і людини в умовах сучасної світоглядної трансформації цивілізаційних парадигм;

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п/ с	лаб .	сам. робота		л	п/ с	лаб.	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Філософія та її історія										
Тема 1. Філософія, її зміст та проблематика	6	2	2	-	2					
Тема 2. Філософія Стародавнього світу	9	6	1	-	2					
Тема 3. Філософія європейського середньовіччя	8	2	1	-	5					
Тема 4. Філософія Відродження та Нового Часу	7	1	1	-	5					
Тема 5. Німецька класична філософія	6	1	1	-	4					
Тема 6. Некласична філософія XIX-XX ст. (позитивізм, неопозитивізм, ірраціональна філософія, філософські ідеї психоаналізу, філософія екзистенціалізму)	10	6	-	-	4					
Тема 7. Українська філософська думка	8	2	2	-	4					
Тема 8. Розвиток філософських ідей в Росії XV-XX ст.	6	2	-	-	4					
Разом за змістовим модулем 1	60	22	8	-	30					
Змістовий модуль 2. Філософське розуміння світу: теоретичні та прикладні виміри										
Тема 8. Онтологія як філософське вчення про буття	11	6	-	-	5					
Тема 9. Філософська теорія пізнання	9	4	-	-	5					
Тема 10. Людина та її буття як предмет філософського осмислення	9	2	2	-	5					
Тема 11. Соціальна філософія	8	2	1	-	5					
Тема 12. Філософія	8	2		-	5					

історії			1								
Тема 13. Філософія культури	9	4	-	-	5						
Тема 14. Аксиологія	7	2	-	-	5						
Тема 15. Філософія громадянського суспільства	7	2	-	-	5						
Тема 16. Філософія природи	8	2	1	-	5						
Тема 17. Філософські основи науки і техніки	7	2	-	-	5						
Тема 18. Культура і цивілізація	7	2	-	-	5						
Разом за змістовим модулем 2	90	30	5	-	55						
Усього годин	150	52	13	-	85						

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема заняття	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Становлення, суть і функції філософії.	2
2	Семінар – розмірковування Філософія Стародавнього світу. Філософія європейського середньовіччя	2
3	Семінар – розмірковування Філософія епохи Відродження. Філософська думка Нового часу. Німецька класична філософія	2
4	Семінар – дискусія Філософська думка України	2
5	Семінар – обговорення Людина та її буття як предмет філософського осмислення	2
6	Семінар – дискусія Соціальна філософія. Філософія історії	2
7	Семінар – дискусія Філософія природи	1
		13

5.Індивідуальні завдання

Підготовка до семінарських занять – це самостійна робота щодо опрацювання літератури за темою заняття.

Відгук – письмова робота обсягом 2-3 друковані сторінки (14 кегль, 1,5 інтервал), в якій студент висловлює власну позицію щодо прочитаного художнього твору на світоглядно-філософську тематику із переліку або за власним вибором (із попереднім узгодженням з викладачем).

Перелік книг:

- Мілан Кундера «Нестерпна легкість буття»;
- Пауло Коельйо «Алхімік»;
- Річард Бах «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон»;
- Річард Бах «Люзії».

Характеристика й аналіз філософської концепції мислителя у вигляді таблиці за наступними рисами, де перша колонка перелічені аспекти, а друга колонка – їх тлумачення: історична епоха; час виникнення; ідейні вчителі, які надихнули мислителя до створення цієї концепції (або послідовником якого філософа/якої філософської течії мислитель став); онтологічна частина концепції філософа (вчення про буття); гносеологічна частина концепції (теорія пізнання); аксіологія концепції (які цінності сповідує філософ); основні поняття концепції, їх тлумачення, основна ідея теорії.

Написання й усний захист словнику понятійно-категоріального апарату з дисципліни.

Перелік понять: 1. Філософія; 2. Світогляд; 3. Міф; 4. Релігія; 5. Гносеологія; 6.

Онтологія; 7. Аксіологія; 8. Антропологія; 9. Соціальна філософія; 10. Методологія; 11. Філософія історії; 12. Основне питання філософії; 13. Матеріалізм; 14. Ідеалізм; 15. Дуалізм; 16. Плюралізм; 17. Монізм; 18. Конфуціанство; 19. Даосизм; 20. Буддизм. *(продовження списку надам пізніше)*

Складання інтелектуальної карти (карти зв'язків) на одну з обраних тем. Письмова робота обсягом від 1 аркушу А4 і більше, друкованим шрифтом від руки. Зміст та проблематика обраної теми мають бути розкриті повністю.

Теми до інтелект-карт:

1. Науково-технічний прогрес, технократичний та гуманістичний підходи до його розуміння.
2. Філософія життя А. Шопенгауера та Ф. Ніцше.
3. Предмет філософії та його історична еволюція. Класичний та посткласичний період.
4. Суспільний прогрес. Формацийний, цивілізаційний, технократичний та інформаційний підходи до його розуміння.
5. Філософія і культура. Поняття філософської культури та її значення в діяльності людини.
6. Відкрите суспільство, демократія і тоталітаризм в трактуванні К. Поппера. К. Поппер “Відкрите суспільство та його вороги”.
7. Професійна філософія в Україні (XVI - XVII ст.): неоплатонізм та арістотелізм.
8. Поняття практики, її форми та роль у науковому пізнанні.
9. Наука та історичні етапи її розвитку.
10. Філософія і право. Право і правосвідомість як цінності громадянського суспільства.
11. Екологічні проблеми в контексті науково-технічного прогресу.
12. Філософські категорії, їх пізнавальне та духовно-практичне значення.
13. Філософське поняття матерії в її історичному розвитку.
14. Співвідношення необхідності та свободи в суспільному розвитку.
15. Релігійна філософія XX ст. Неотомізм і персоналізм.
16. Об'єктивне та суб'єктивне в суспільному розвитку.
25. Релятивізм в сучасній філософії науки. Т. Кун “Структура наукових революцій”. 26. Онтологія як галузь філософського знання. Буття та його структура.
27. Методологія аналізу суспільства. Теорія соціальної дії М. Вебера.
28. Обґрунтування значення експериментально-досвідного у гносеології Нового часу. Ф. Бекон “Новий Органон”.
29. Історичні форми діалектики. Принцип розвитку та основні моделі його розуміння у філософії XIX - XX ст.
30. Культура і цивілізація. Філософські підходи до аналізу культури.
31. Структурно-функціональний аналіз суспільства.
32. Соціальна філософія Х. Ортеги-і-Гассета. Поняття еліти в сучасній філософії. “Бунт мас”.
33. Наука як соціальний інститут і чинник розвитку суспільства.
34. Категорії одиничне і загальне; частина і ціле; система, структура, елемент, їх роль у пізнанні.

35. Проблема несвідомого у філософії XX ст. Індивідуальне і колективне несвідоме (К. Юнг).
36. Соціально-філософські погляди І. Франка. “Що таке поступ?”.
37. Суспільна свідомість в системі духовної культури, її структура і функції.
38. Поняття громадянського суспільства та проблеми його становлення в Україні.
39. Поняття істини в філософії. Істина як процес, її форми та критерії.
40. Атомістична філософія античності та її вплив на розвиток науки.
41. Принцип детермінізму у науковому пізнанні.
42. Поняття суспільних закономірностей та їх співвідношення з людською діяльністю.
43. Світоглядна позиція Т. Шевченка та її значення в становленні національної свідомості українського народу.
44. Релігійний світогляд та його риси. Функції релігії.
45. Проблема людини в сучасній філософії.
46. Буття людини як центральна проблема екзистенційної філософії. М. Гайдеггер “Буття і час”.
47. Мова і мислення, їх співвідношення і роль в житті індивіда і суспільства. О. Потебня про співвідношення мови і мислення.
48. Рівні та форми наукового пізнання, їх роль в розвитку теорії і практики.
49. Пізнання і творчість. Роль логіки і інтуїції в науковому пізнанні.
50. Демократизація суспільного життя як необхідна умова національного відродження.
51. Філософія Києво-Могилянської академії та її роль у розвитку української філософії і культури.
52. Системність як всезагальна властивість буття і принцип пізнання.
53. Свідомість і самосвідомість. Індивідуальна і суспільна свідомість.
54. Основні ідеї християнського світогляду. Середньовічна філософія. Теоцентризм філософії А. Августина.
55. Давньогрецька філософія та її проблематика. Досократичні філософські школи.
56. Гіпотеза і теорія як форми наукового пізнання. Структура наукової теорії.
57. Поняття методології та методів наукового пізнання.
58. Пантеїзм філософії Н. Кубанського та Дж. Бруно.
59. Антична діалектика, її основні ідеї та представники.
60. Філософія і синергетика. Синергетика як наукове світобачення.
61. Філософія Сократа.
62. Вчення Вернадського про ноосферу.
63. Роль братських шкіл та Острозького культурно-освітнього центру в історії української культури.
64. Система і метод філософії Гегеля. “Наука логіки”.
65. Філософська антропологія XX ст.
66. Розвиток філософії в діаспорі. Д. Чижевський, І. Мірчук, О. Кульчицький.
67. Основні ідеї марксистської філософії. Зрощення філософії з ідеологією.
68. Філософська герменевтика та методологія гуманітарного пізнання.
69. Категорія буття в історії філософії.
70. Гносеологічна проблематика схоластичної філософії: співвідношення віри й розуму. Т. Аквінський. Проблема співвідношення віри та розуму в середньовічній філософії та її тлумачення Т. Аквінським.
71. Антропологічна філософія Л. Фейербаха. “Сутність християнства”.
72. Соціальне пізнання та його специфіка.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Філософія та її історія			
Семінар – розгорнута бесіда Тема 1. Становлення, суть і функції філософії.	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: специфіка об'єкту та предмету філософії, його історична зміна; предмет філософії; поняття про співвідношення світогляду та філософії; історичні типи світогляду: міфологія, релігія, філософія; функції філософії: світоглядна, методологічна, гносеологічна, аксіологічна, інтегративна та ін. 2. Підготовка до обговорення питань.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Семінар – розмірковування Тема 2. Філософська думка в стародавній Греції. Філософія Середньовіччя	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: напрямки філософії стародавньої Індії, Китаю; загальні особливості та етапи розвитку філософії стародавньої Греції; основні риси та історичні етапи розвитку Середньовічної філософії. 2. Підготовка до порівняльної характеристики етапів становлення філософської думки.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Семінар – розмірковування Тема 3. Філософія епохи Відродження. Філософська думка Нового часу. Німецька класична філософія	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: загальна характеристика епохи Відродження, антропоцентризм та ідеї гуманізму; раціоналізм та емпіризм Нового Часу; філософські особливості епохи Просвітництва; основні риси та представники німецької класичної філософії. 2. Підготовка до критичного осмислення особливих рис кожної історичної епохи розвитку філософії.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Семінар – дискусія Тема 4. Філософська думка України	10	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: періодизація та проблематика української філософії; антропологічне вчення Г. Сковороди, філософія романтизму. 2. Підготовка до оцінки місця української філософії в контексті світової філософської думки.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Разом змістовий модуль 1	40		
Змістовий модуль 2. Філософське розуміння світу: теоретичні та прикладні виміри			

Семінар – обговорення Тема 5. Людина та її буття як предмет філософського осмислення	15	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: людина як предмет філософського осмислення, антропоцентризм, космоцентризм, теоцентризм як спроба осмислити відношення людина-світ; гіпотеза тупикової гілки еволюції; свідомість та самосвідомість. 2. Підготовка до усної роботи у форматі «питання-відповідь» та висловлення самостійної критичної думки щодо проблематики.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Семінар – дискусія Тема 6. Соціальна філософія. Філософія історії	15	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: філософський аналіз суспільства, сутність і значення комунікації у процесі становлення людського співбуття; напрямки філософії історії; проблеми суб'єкту історії, її рушійних сил, чинників та факторів. 2. Підготовка до роботи у групах, вміння ефективно представити теоретичну концепцію.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Семінар – дискусія Тема 7. Філософія природи	15	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: синтетичне поєднання філософії і природи, концепції філософського осмислення природи. 2. Підготовка до обговорення питань.	Фронтальне та індивідуальне опитування
Разом змістовий модуль 2	45		
Разом	85		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

[illegible]

категоріальним апаратом науки																	
5. вміння змістовно оперувати набутими історико-філософськими знаннями при аналізі основних течій та напрямів філософії		+															
6. вміти компетентно будувати інформаційне спілкування в професійному і непрофесійному комунікативному середовищі з урахуванням існуючого соціокультурного контексту						+											
7. вміти самостійно оцінювати та узагальнювати опрацьований матеріал, опрацювати різноманітний інформаційний матеріал, робити висновки та приймати рішення								+									
8. здатність ефективно формувати стратегію комунікації залежно від світоглядних і культурних особливостей соціального середовища;						+											
9. здатність ефективно та відповідально засвоювати і використовувати у своїй соціальній і професійній діяльності філософсько-світоглядні, науково-теоретичні та культурологічні трансформації, що відбуваються.		+															

8. Форми навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (написання відгуку на прочитаний художній твір, аналіз філософської концепції мислителя за наведеним переліком характеристик, самостійне опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Поточний контроль – відповіді та доповнення на семінарських заняттях, проміжний контроль – письмовий аналіз філософської концепції мислителя, написання та усний захист словника з дисципліни, підсумковий контроль – екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Рівень сформованості компетентностей студента оцінюються протягом семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамен (50 балів)

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1. Філософія та її історія						
Тема 1		2	2			4
Тема 2		2	4			6
Тема 3		2	4			6
Тема 4		5	4			9
Разом змістовий модуль 1		11	14			25
Змістовий модуль 2. Філософське розуміння світу: теоретичні та прикладні виміри						
Тема 5		2	4	10		16
Тема 6		2	4			6
Тема 7			3			2
Разом змістовий модуль 2		4	11	10		25
Разом						50

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма дисципліни.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Підручники, посібники та монографії.
4. Тести для підсумкового контролю.

12. Рекомендована література

Базова

1. Абельяр П. История моих бедствий. – М., 1992
2. Аврелий Августин. Исповедь. – М., 1992

3. Андрущенко В.П. Михайличенко М.И. Сучасна соціальна філософія. – К., 1996
4. Андрущенко В.П. Социальная философия: Учебник - К., Харьков: Единорог, 2002. – 736 с.
5. Введение в философию: учебник для вузов. – В 2ч. // Под ред. И. Фролова. – М., 1989.
6. Вересаев В. Аполлон и Дионис. // Живая жизнь. – М., 1991
7. Вернадский В.и. Размышление натуралиста. – Кн. 1-2. – М., 1975-1977
8. Вишенський І. Книжка // Історія філософії України. – К., 1993
9. Волчек Е.З. Философия: Учебн. Пособие с хрестоматийними изречениями. – Минск: Интерпрессервис, Экоперспектива, 2003. – 736с.
10. Волчек Е.З. Философия: Учебн. пособие с хрестоматийными извлечениями. – Минск: Интерпрессервис, Экоперспектива, 2003. – 544с.
11. Галактионов А., Никандров Н. История русской философии. – М., 1961
12. Галеви Даниэль. Жизнь Ф. Ницше. – Рига: Спридитис, 1991
13. Гегель Г. Философия права. – М., 1990
14. Герасимчук А.А. Курс лекцій з філософії: Навч. посібн. – К.: Кид-во Європ. ун-ту, 2002. – 422с.
15. Герасимчук А.А. Курс лекцій з філософії: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 422с.
16. Гидиринский В.И. Рождение античной философии: Типологический аспект. – М.: ТИД «Русское слово-РС», 2003. – 318 с.
17. Гиренок. Русские космисты. // Знание. – Сер. «Философия». – 1990. - №2
18. Гоббс Т. Левиафан. // Антология мировой философии. – Т.2. – С. 307-407
19. Горський В.С. Історія Української філософії: Курс лекцій. – К., 1996
20. Гулыга Я.В. Немецкая классическая философия в XIX в. – М., 1976
21. Гусев В. Історія західноєвропейської філософії XV – XVIIIст. Курс лекцій. – К., 1994
22. Декарт Р. Начало философии. // Антология мировой философии. – Т.2. – С.231-294
23. Дереси О.Н. Человеческая подлинность. // Это человек: Антология. – М., 1995
24. Донцов Д. Націоналізм. // Історія філософії України: Хрестоматія. – К., 1993
25. Достоевский Ф.М. Братья Карамазовы. // Соч. в 15т. – Т.9. – Кн.5. - Ленинград, 1991 (Великий инквизитор).
26. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. // Історія філософії України: Хрестоматія. – К., 1993
27. Евлампиев И.И. История русской философии: Учебн. Пособие. – М.: Высш.шк., 2003. – 584с.
28. Замалев А.Ф., Зоц В.А. Мыслители Киевской Руси. – К., 1986
29. Замалев А.Ф. Философская мысль в средневековой Руси. – Спб., 1987
30. Звиревич В.Т. Философия древнего мира и средних веков: Учебн. Пособие. – Екатеринбург, М.: Деловая книга, Академический проект, 2002. – 384с.
31. Зотов А.Ф. Философия: Учебник. – М.: Академический проект, 2003. – 656с.
32. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Буржуазная философия XIX – XX в. – М., 1988
33. Игнатов А. Бес и человек. // Вопросы философии. – 1993 - №4
34. Ильенков С.В. Философия и культура. – М., 1991
35. История диалектики. Немецкая классическая философия. – М., 1978
36. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать // Історія філософії України. – К., 1993
37. Камю А. Бунтующий человек. М., 1990
38. Кант и критика чистого разума / Сочинения в 6т. – Т.3. – М., 1974
39. Кантор В.К. Западничество как проблема «русского пути» // Вопросы философии. – 1993. - №4
40. Касьянов В.В. История философии. Экзаменационные ответы – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 384с.
41. Керилов В.И. Историософия А.С. Хомякова. – Знание: Серия «Философия» - №8 – 1989
42. Костомаров М. Дві руські народності // Історія філософії України: хрестоматія – К., 1993
43. Крапивницкий С.Е. Социальная философия. – Волгоград, 1995

44. Краткий очерк истории философии. – М., 1980
45. Кувакин В.А. Философия Владимира Соловьева. – М., 1988
46. Кузанский Николай. Об ученом незнании // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2.
47. Кузнецов М.А. Учение В. Вернадского о ноосфере: перспективы развития человечества // Вопросы философии. – 1989. - №3.
48. Кунцман П. Философия. – 9-е изд. – М.: Рыбари, 2002. – 268с.
49. Кунцман П. Философия. – 9-е изд. – М.: Рыбари, 2002. – 268с.
50. Кьеркегор З. Несчастнейший. – СПб., 1993
51. Кьеркегор З. Страх и трепет. – М., 1991
52. Левицкий С.А. Очерки по истории русской философии. – М., 1996
53. Лейбниц Г. Монадология // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2 – С.449-485
54. Ленин В.И. Материализм и эмпириотизм - Т.18 – С.131
55. Лихачев Д. С.Радонежский и Франциск Ассизский // Наука и религия. – 1992. - №1
56. Лосев А.Ф. Диалектика мифа. – М., 1990
57. Лосский Н.О. История русской философии. – М., 1991
58. Маркс К. К критике политической экономии. Предисловие // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения – изд.2 – Т.13
59. Маркс К. экономическо-философская рукопись 1844г.// Маркс К., Энгельс Ф. Из ранних произведений. – С. 559-572, 585-598
60. Мережковский Д., У тихому болоті. // Історія філософії України: хрестоматія. – К., 1993
61. Мономах Володимир. Поучения // Історія філософії України: хрестоматія. – К., 1993
62. Монтескье Ш. О духе законов // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2 – М., С. 536-545
63. Мор Т. Утопия. // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2
64. Мотрошилова Н.В. Рождение и развитие философских идей. – М., 1991
65. Нарский И. Западноевропейская философия XIX века. – М., 1987
66. Ницше Ф. Антихристианин // Сумерки богов. – М., 1989
67. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. Вступительная статья. // Вопросы философии. – 1989. - №5
68. Ницше Ф. Так говорил Заратустра // Соч. – В 2т. – Т.2. - М., 1990
69. Огородник І.В. Філософські думки східних слов'ян: Біобліографічний словник. – К.: Парламентське видовництво, 1999. – 328с.
70. Оленич Т.С. Проблема богочеловечества и смысла жизни в русской религиозной философской антропологии конца XIX – начала XX вв. // Автореферат. – Ростов-на-Дону, 1998
71. Оленич Т.С. Проблема византизма в русской религиозной философии // Тезисы доклада на научную международную конференцию «Украина – Греция». – Мариуполь, 1996
72. Оленич Т.С. Проблема людини і Бога в російській релігійній філософії та в біблійному вченні // Наукові записки. – Т.3 – Острог, 1999
73. Оленич Т.С. Проблема человека в русской религиозной и российской философии // Материалы Первого Философского Конгресса – СПб., 1997
74. Петров В. Личность Сковороды // Философская и социологическая мысль – 1995. - №1-2, 3-4
75. Платон. Диалоги. – М., 1989
76. Поппер К. Открытое общество и его враги. – В 2т. – Т.2. – М., 1997
77. Причепій Є.М. Філософія: Посібник. – К.: Академія, 2001. – 576с.
78. Причепій Є.М. Філософія: Посібник. – К.: Академія, 2001. – 576с.
79. Проблема человека в западной философии. – М., 1988
80. Радищев А.Н. О человеке, его смертности и бессмертии // Русская философия второй половины XVIII в. Хрестоматия – М., 1990
81. Рассел Б. История западной философии. В 3-х кн. – 4-е изд., стереотип. – Новосибирск: Сиб. Унив. изд-во, 2003. – 992с.

82. Реам Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. – Т.2. – Спб., 1994
83. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. Очерк о герменевтике. – И.: КАНОН-пресс-Ц; Кучково поле, 2002. – 624 с.
84. Русский космизм: Антология философского знания // Сост. Семенов С.Г. и др. – М., 1993
85. Руссо Ж.-Ж. О происхождении неравенства // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2.
86. Сартр Ж. Стена / Избранные произведения – М., 1992
87. Сартр Ж. Экзистенциализм – это гуманизм // Сумерки богов – М., 1989
88. Семенова С.Г. Паладин вечности // Вопросы философии. – 1993 – №1
89. Сковорода Г. Діалог. Ім'я йому потік зміїн. // Історія філософії України: хрестоматія. – К., 1993
90. Соколов В. Европейская философия XV – XVII в. – М., 1984
91. Соколов В.В. Средневековая философия. – М., 1989
92. Соловьев В.С. Об упадке средневекового мировоззрения. – М., 1990
93. Соловьев В.С. Чтение о богочеловечестве // Сочин. В 2т. – Т.2 – М., 1991
94. Соловьева В.С. Смысл любви. // Философия искусства и литературная критика.
95. Спиноза Б. Этика, доказанная в геометрическом порядке // Антология мировой философии. – В 4т. – Т.2.
96. Спиркин Я.Г. Основы философии // Учебное пособие для Вузов. – М., 1988
97. Страза В. Западничество и славянофильство в обратной перспективе // Вопросы философии. – 1993 - №7
98. Фарре Л. Философская антропология // Это человек: Антология. – М., 1995
99. Федоров Н. И его „философия общего дела”. – Псков, 1994
100. Философия / Под ред. В.Н.Лавриненко. – М., 1999
101. Философия. – Ростов-на-Дону, 2000
102. Философская антропология / Б.В. Марков – СПб, 1997
103. Философская энциклопедия. – В 5т. – М., 1960-1969

Допоміжна

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.И. Сучасна соціальна філософія. – К., 1996.
2. Антология мировой философии: В 4т. – М., 1971.
3. Аристотель. Политика. // Аристотель. – Соч. в 4т. – Т.4 – М., 1973-1983.
4. Асмус В.Ф. Античная философия. – М., 1978
5. Бекон Ф. Новый Органон. // Антология мировой философии. – Т.2. – С.192-222
6. Бердяев Н.А. Мировоззрение Достоевского. // Очерки русской философии. – Свердловск, 1991
7. Бердяев Н.А. Русская идея. // Вопросы философии. – 1990. - № 1,2
8. Бердяев Н.А. Смысл истории. – М., 1990
9. Бердяев Н.А. Смысл творчества. // Соч. – М., 1989
10. Бичко І., Бичко А. Історія філософії. – К., 2002.
11. Бичко І., Забужко О. Філософія української ідеї та її індоєвропейський контекст. – К., 1992
12. Бозций. Утешение философией. – М., 1990
13. Буржуазная философия XX ст. – М., 1974.
14. Вала Лоренцо. О наслаждении. // Антология мировой философии. – Т.2
15. Философский словарь.
16. Філософія. Курс лекцій. Навчальний посібник. – К., 1993
17. Філософія: Курс лекцій / І.Бичко. – К., 1993
18. Франк С.Л. Ницше Ф. и этика «любви к дальнему» // Соч. – М., 1990
19. Фрейд З. „Я” и „Оно”. // Труды ранних лет. – Т.1. – Тбилиси, 1991
20. Фрейд З. Тотем и табу. // Там же.

21. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. – М., 1994
22. Фромм Э. Бегство от свободы. – М., 1989
23. Фромм Э. Иметь или быть? – М., 1986
24. Фромм Э. Искусство любить. // Душа людини. – М., 1992
25. Хайдеггер М. Відчуженість // Розмова на путівці. – М., 1991
26. Хайдеггер М. Слова. – СПб., 1991
27. Хайдеггер М. Що таке філософія? // Вопросы філософії. – 1993. - №8
28. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – К., 1991
29. Хоружий С.С. После перерыва. Пути русской философии. – СПб., 1994
30. Циолковский К.Э. Грезы о Земле и небе. – Тула, 1986
31. Циолковский К.Э. Живая Вселенная // Вопросы философии. – 1991 - №6
32. Шопенгауэр А. Афоризмы и максимы. – Ленинград, 1991
33. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. – М., 1994
34. Шпенглер О. Закат Европы. – Минск, 1998
35. Эпикур. Эпикур приветствует Менекея // Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. – М., 1979
36. Юнг К. Психологічні типи. – М., 1992
37. Юркевич П. Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого // Історія філософії України: хрестоматія. – К., 1993
38. Яковлева Л.И. Хрестоматия по западной философии XVII – XVIII веков. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 784с.
39. Ясперс К. Истоки истории и ее цель // Философия истории: хрестоматия. – М., 1998

15. Інформаційні ресурси

1. [http:// dic.academic.ru/dic.nsf/filos/230](http://dic.academic.ru/dic.nsf/filos/230)
2. irbis-nbuv.ua
3. mvd.tenet.odessa.ua